

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Pactul climatic european”**(aviz exploratoriu)**

(2020/C 364/10)

Raportor: **Dimitris DIMITRIADIS**Coraportor: **Peter SCHMIDT**

Sesizare	Comisia Europeană, 11.3.2020
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	29.6.2020
Data adoptării în sesiunea plenară	16.7.2020
Sesiunea plenară nr.	553
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotrivă/abțineri)	206/4/2

1. Concluzii și recomandări

1.1. Ne aflăm într-o situație de urgență din punct de vedere climatic. În contextul crizei sanitare globale și al iminentelor crize economice provocate de pandemia de COVID-19, UE trebuie să își reafirme angajamentul față de tranziția către o economie a bunăstării, durabilă, rezilientă, neutră din punctul de vedere al impactului asupra climei și cu un consum eficient de resurse. Avem nevoie de transformări profunde în ceea ce privește cultura, infrastructura, comportamentul, participarea și mijloacele de subsistență, care să aibă impact asupra cetățenilor, dar să îi și capaciteze în numeroase moduri.

1.2. Schimbările climatice ne amenință pe toți, dar, ca și în cazul pandemiei, au cele mai dăunătoare efecte asupra celor mai vulnerabile și marginalizate persoane. Este esențial ca acest proces de tranziție să nu lase pe nimeni în urmă.

1.3. CESE subliniază că participarea activă a tuturor membrilor societății – întreprinderi, lucrători, cercetători, consumatori, comunități și cetățeni și organizațiile acestora – este fundamentală pentru accelerarea tranziției către neutralitatea climatică.

1.4. Prin urmare, CESE sprijină solicitarea ca Uniunea Europeană să se angajeze să atingă neutralitatea emisiilor de dioxid de carbon până în 2050 și, în consecință, să își ajusteze obiectivul de reducere a gazelor cu efect de seră pentru 2030. Raportul din 2019 privind diferențele de emisii al Programului Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP) indică faptul că trebuie să se reducă emisiile globale cu 7,6 % pe an, începând de acum, pentru a limita încălzirea globală la 1,5 °C. În cifre, aceasta ar însemna o reducere de cel puțin 68 % până în 2030.

1.5. Este necesară trecerea la un model participativ la toate nivelurile și, în procesul de punere în aplicare a Pactului climatic, Comisia are șansa și, deopotrivă, obligația importantă de a propune o abordare inovatoare, care să reflecte, să sprijine și să inspire acțiunile întreprinse deja la nivelul societății civile, în comunități, în orașe și în regiuni.

1.6. Modelele participative cu o sferă de aplicare prea restrânsă sau a căror configurare limitează amploarea schimbărilor vizate ori care pot fi ignorate de către instituția care le-a adoptat nu vor face altceva decât să îi distragă și să îi deziluzioneze pe cei care se implică.

1.7. Europa trebuie să catalizeze schimbarea sistemică în direcția acțiunilor climatice prin inovare (tehnologică și socială), corelând oferta de inovare cu actorii de la nivelul cererii, cu cei care întâmpină dificultăți și cu actorii care manifestă o mare dorință de schimbare. Transformarea digitală ar trebui să fie ghidată de obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD), pentru a evita riscurile, inclusiv cele legate de drepturile lucrătorilor⁽¹⁾. Punerea în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale, în paralel cu Pactul verde european, oferă oportunitatea de a asigura o tranziție echitabilă, axată pe obiectivul creării de locuri de muncă de calitate pentru toți.

1.8. Provocările generale identificate de majoritatea actorilor societății civile implicați în acțiuni climatice sunt lipsa accesului la finanțare, lipsa de expertiză, lipsa personalului și lipsa recunoașterii, precum și lipsa unui discurs consecvent din partea UE și a guvernelor naționale.

1.9. Pentru realizarea obiectivelor climatice ale UE și ale întregii lumi va fi nevoie de resurse financiare semnificative. Bugetul Pactului verde european (fonduri publice și private) și cele 750 de miliarde EUR ale fondului de redresare, inclusiv fondurile alocate pentru procesul semestrului european, ar trebui să se axeze pe redresarea durabilă și pe acțiunile climatice.

1.10. Planurile de redresare post-COVID în conformitate cu Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU și cu Acordul de la Paris ar trebui să prevadă obligația ca finanțarea să fie condiționată de adoptarea unor practici durabile în toate sectoarele. Măsurile de redresare după criza provocată de pandemia de COVID-19 nu ar trebui să urmărească revenirea la situația precedentă, ci, mai degrabă, progresul către o situație nouă și mai bună.

1.11. Consolidarea capacităților și asistența tehnică sunt necesare pentru ca toate părțile interesate să facă tranziția la un viitor mai rezilient și mai durabil. Înființarea unui forum al UE pentru finanțarea combaterii schimbărilor climatice ar stimula accesul la finanțare și ar elimina barierele.

1.12. CESE propune o platformă a părților interesate în cadrul Pactului climatic european, bazată pe principiile incluziunii, transparenței, participării și asumării veritabile de către actorii din domeniul climei de la toate nivelurile.

1.13. Pactul climatic ar trebui să pună accentul pe capacitatea cetățenilor de a schimba sistemele, prin explorare, experimentare și demonstrație. Perspectivele pe mai multe niveluri, o atitudine vizionară, construirea discursului și privirea în retrospectivă vor fi esențiale. Ar trebui stimulată și facilitată o gamă amplă de inițiative în domeniul climatic.

2. Introducere

2.1. Abordarea provocărilor legate de climă și de mediu a devenit o sarcină din ce în ce mai urgentă, impunând schimbări radicale ale abordărilor socioeconomice actuale care nu au un caracter durabil. Pandemia globală de COVID-19 a demonstrat că o simplă ajustare a stilului nostru de viață și a sistemelor nu va fi suficientă. Schimbări fundamentale ale metodelor de producție, care afectau întreprinderile, lucrătorii și organizarea muncii, aveau deja loc înainte de pandemie și ar putea fi, prin urmare, accelerate. Comisia Europeană a adoptat Pactul verde european drept noua strategie pentru modele socioeconomice și financiare ale UE care sunt durabile, mai ecologice, mai sigure și mai sănătoase.

2.2. În perioada ulterioară crizei provocate de pandemia de COVID-19, acțiunile climatice și angajamentele în materie de durabilitate trebuie să fie factori determinanți ai politicii de redresare și de reconstrucție, precum și ai bugetelor corespunzătoare, pentru a nu condamna în continuare UE la un viitor marcat de emisii ridicate de dioxid de carbon. Măsurile pentru perioada de după criză trebuie concepute astfel încât sistemele să devină reziliente, biodiversitatea să fie protejată și restabilită, iar sănătatea publică să devină o prioritate, fără a lăsa pe nimeni în urmă și deschizând drumul către o economie a bunăstării. În acest context, Pactul verde european nu ar trebui abandonat sau amânat, ci consolidat.

2.3. Succesul Pactului verde european va depinde în mare măsură de capacitatea UE de a comunica cu cetățenii săi. Ținând cont de aceste aspecte, Comisia pregătește un Pact climatic european care să reunească diferiți actori, inclusiv regiuni, autorități locale, comunități locale, societatea civilă, școli, întreprinderi și persoane.

⁽¹⁾ Rețeaua de soluții pentru dezvoltare durabilă a ONU, *Six Transformations to achieve the Sustainable Development Goals* (Șase transformări pentru a îndeplini obiectivele de dezvoltare durabilă).

3. Necesitatea de a colabora cu societatea civilă și cu cetățenii în domeniul climei

3.1. Ne aflăm într-o situație de urgență globală din punct de vedere climatic. Reacția guvernelor la criza climatică până în prezent nu a fost suficientă, iar lumea nu este pe cale să îndeplinească obiectivul Acordului de la Paris și ODD-urile. Tinerii care au manifestat în favoarea combaterii schimbărilor climatice și alți actori ai societății civile au solicitat cu fermitate o acțiune mai ambițioasă și mai rapidă în domeniul climei. Decidenții care au semnat Agenda 2030 și Acordul de la Paris au responsabilitatea de a răspunde acestor solicitări, de a lua urgent decizii de politică ferme și ambițioase și de a trece la un nou model de acțiune climatică favorabilă incluziunii, cu implicarea în mod activ a tuturor părților interesate.

3.2. Prin urmare, CESE sprijină solicitarea ca Uniunea Europeană să se angajeze să atingă neutralitatea emisiilor de dioxid de carbon până în 2050 și, în consecință, să își ajusteze obiectivul de reducere a gazelor cu efect de seră pentru 2030 ⁽²⁾. CESE se așteaptă ca noul obiectiv privind emisiile pentru 2030 să se bazeze pe o analiză amplă și pe o evaluare corespunzătoare a impactului. CESE susține, de asemenea, că există argumente decisive cu privire la obiectivul unei reduceri minime de 55 % până în 2030, pentru ca UE să își aducă propria contribuție la reducerea masivă a emisiilor la nivel global de care este nevoie. De exemplu, Raportul din 2019 privind diferențele de emisii al Programului Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP) ⁽³⁾ indică faptul că este nevoie de un obiectiv de reducere a emisiilor și mai ambițios pentru 2030, în vederea atingerii obiectivului de 1,5 °C stabilit în Acordul de la Paris ⁽⁴⁾.

3.3. Potrivit Eurobarometrului din 2019, 93 % din cetățenii UE consideră că schimbările climatice reprezintă o problemă gravă, iar 79 % apreciază că această problemă este chiar foarte gravă. Marea majoritate a respondenților consideră că este important ca guvernul lor să își stabilească obiective ambițioase de creștere a ponderii energiei din surse regenerabile (92 %) și de îmbunătățire a eficienței energetice (89 %).

3.4. Pactul climatic trebuie să folosească pe deplin puterea cetățenilor europeni pentru a pune în practică viziunea exprimată în Pactul verde european, și anume construirea unei societăți prospere, favorabile incluziunii și reziliente la schimbările climatice, cu o economie circulară și cu emisii nete până în 2050. Raportul IPCC menționează în mod explicit nevoia de „schimbări rapide, de amploare și fără precedent în toate aspectele societății”. Schimbările graduale nu vor fi suficiente. Este contraproductiv ca obiectivele de la nivelul de bază să vizeze doar reducerea emisiilor de CO₂; o astfel de atitudine ar restrânge angajamentul și gândirea și ar limita semnificativ schimbările dorite și puse în aplicare. Acum este nevoie de o transformare fundamentală a sistemelor economice, sociale și financiare, care va genera o creștere exponențială a ratelor de decarbonizare și va consolida reziliența climatică. Pentru ca acest lucru să se întâmple, sunt necesare idei motivante, ample și diverse, care să arate motivele pentru care lumea trebuie să se schimbe.

3.5. Actuala criză mondială cauzată de pandemia de COVID-19 a dovedit capacitatea guvernelor de a lua măsuri drastice pentru a atenua o amenințare existențială, precum și capacitatea persoanelor, cel puțin pe termen scurt, de a se adapta la un nou stil de viață limitat impus de aceste măsuri. Nu trebuie ignorat faptul că comunitățile, întreprinderile, partenerii sociali și alți actori nestatali joacă un rol esențial în răspunsul la pandemie, deseori identificând nevoi, concepând și punând în aplicare intervenții adecvate contextului într-o manieră mai rapidă, mai eficace și mai creativă decât s-a reușit prin intermediul abordărilor descendente.

3.6. Trecerea în următoarea fază de răspuns la pandemia de COVID-19 este marcată de o șansă uriașă, dar și de un risc uriaș. Măsurile economice și pachetele fiscale elaborate cu scopul de a susține și de a reporni economia europeană trebuie să respecte taxonomia UE pentru investiții durabile și finanțare directă astfel încât să fie puse în aplicare doar cele care sunt durabile sau care pot deveni durabile; de asemenea, se vor asuma angajamente – ulterior monitorizate – în sensul identificării și al adoptării schimbărilor necesare în regim de urgență.

⁽²⁾ Raportorul Parlamentului European pentru Legea europeană a climei [COM(2020) 80], Jytte Guteland, propune „creșterea obiectivului privind clima asumat de Uniune pentru 2030, până la o reducere cu 65 % a emisiilor comparativ cu nivelurile din 1990. Prin urmare, Comisia ar trebui să evalueze, până la 30 iunie 2021, modul în care ar trebui modificată legislația Uniunii care pune în aplicare acest obiectiv mai ridicat”.

⁽³⁾ Raportul din 2019 privind diferențele de emisii.

⁽⁴⁾ Raportul din 2019 privind diferențele de emisii al Programului Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP) indică faptul că trebuie să se reducă emisiile globale cu 7,6 % pe an, începând de acum, pentru a limita încălzirea globală la 1,5 °C. În cifre, aceasta ar însemna pentru UE o reducere de cel puțin 68 % până în 2030.

3.7. Perturbările grave provocate de pandemia de COVID-19, care au condus la suspendarea normelor fiscale, au demonstrat că este posibilă o altă viziune atunci când sunt în pericol viețile oamenilor, economiile noastre și menținerea vieții pe pământ. O perspectivă asupra progresului social care se bazează numai pe urmărirea creșterii produsului intern brut (PIB) nu ia în considerare elemente fundamentale legate de bunăstarea individuală și socială și nu ține seama în mod corespunzător de factorii de ordin social și de mediu. Prin urmare, trebuie să se treacă de la economia bazată pe PIB la o economie a bunăstării ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾.

3.8. O modalitate de creștere a ambițiilor climatice constă în crearea de medii favorabile unor acțiuni mai ferme la nivelul actorilor nestatali, inclusiv la nivelul anumitor tipuri de afaceri, precum întreprinderile mici și mijlocii și microîntreprinderile, investitorii, partenerii sociali, cooperativele, orașele și regiunile, sindicatele, comunitățile locale și grupurile cetățenești, agricultorii, școlile, organizațiile cu profil religios, grupurile de tineret și alte organizații neguvernamentale.

3.9. Un mediu favorabil impune trecerea de la consultări și de la implicarea în sens descendent la acțiuni de proiectare și de creare în comun, precum și de capacitate. Modelele standard de consultare depășesc rareori limitele unor sectoare ale societății care sunt foarte restrânse și care dispun de resurse considerabile. Persoanele, organizațiile și întreprinderile care au cel mai mult de câștigat de pe urma schimbărilor cu efect transformator și care contribuie la acestea trebuie să beneficieze de oportunități veritabile de a participa la procesul decizional dacă ne dorim să dedice timp și energie acestui proces.

3.10. În 2018, CESE a solicitat un „dialog european privind acțiunile climatice realizate de actorii nestatali” ⁽⁷⁾. Obiectivul dialogului ar trebui să constea nu doar în a evidenția și ilustra acțiunile climatice, ci și în a răspunde nevoilor actorilor nestatali, încurajând noi parteneriate între actorii statali și nestatali, facilitând învățarea reciprocă, formarea și schimbul de recomandări, suplimentând fondurile disponibile și înlesnind accesul la acestea.

3.11. CESE a propus ⁽⁸⁾ să se instituie un dialog permanent cu cetățenii, ca element pregătitor obligatoriu pentru toate deciziile politice majore și toate inițiativele pertinente, la toate nivelurile.

3.12. Până în prezent, Comisia nu a urmat aceste recomandări ⁽⁹⁾. Pactul climatic oferă instituțiilor șansa de a colabora îndeaproape în vederea construirii unui cadru favorabil pentru implicarea societății civile și a cetățenilor, consolidând procesele de consultare existente, însă fără a se rezuma la acestea.

4. Învățarea pe baza practicilor existente cu privire la implicarea societății civile și a cetățenilor

4.1. Exemplele de adunări cetățenești, dialoguri cu cetățenii și procese de implicare deliberativă similare, existente la nivel național, regional și municipal ⁽¹⁰⁾, demonstrează capacitatea și dorința cetățenilor de a-și asuma răspunderea pentru soluțiile la criza climatică. Deseori, atunci când sunt structurate cu atenție, abordările participative ample generează beneficii semnificative în materie de durabilitate, fără a se axa în mod explicit pe criza climatică. Ele reflectă nu numai nevoia acută de democrație participativă și apetitul pentru aceasta, ci și capacitatea guvernelor de a crea spații favorabile acestui scop și de a urmări, la nivel politic, propunerile ce provin din aceste spații.

4.1.1. În 2019, 150 de cetățeni francezi selectați aleatoriu au început să delibereze asupra răspunsului la întrebarea „cum putem reduce emisiile de gaze cu efect de seră cu cel puțin 40 % până în 2030, în spiritul justiției sociale?”. Sesiunile acestei Convenții a cetățenilor se desfășoară la sediul Consiliului Economic și Social din Franța. Guvernul intenționează să abordeze în mod public aceste propuneri și să publice un program provizoriu al punerii lor în aplicare ⁽¹¹⁾.

4.1.2. Adunarea cetățenească din Irlanda, constituită în 2016, este formată din 100 de cetățeni, selectați în mod aleatoriu, astfel încât să se asigure reprezentativitatea electoratului irlandez. Membrii acestei adunări au primit misiunea de a dezbate pe marginea câtorva subiecte, de la interzicerea avortului prin constituție până la transformarea Irlandei într-un lider în gestionarea schimbărilor climatice. Comisia parlamentară instituită pentru adoptarea recomandărilor acestei adunări privind schimbările climatice a fost cea care a conceput în mare parte Planul de acțiune în domeniul climatic al Irlandei, un document de referință publicat în iunie 2019.

⁽⁵⁾ Avizul CESE pe tema „Economia durabilă de care avem nevoie” (JO C 106, 31.3.2020, p. 1).

⁽⁶⁾ Economia bunăstării – o ramură a economiei care urmărește să evalueze politicile economice sub aspectul efectelor lor asupra bunăstării comunității. Ea a devenit o ramură bine definită a teoriei economice în secolul al XX-lea.

⁽⁷⁾ Avizul CESE pe tema „Stimularea acțiunii climatice a actorilor nestatali” (JO C 227, 28.6.2018, p. 35).

⁽⁸⁾ Avizul CESE pe tema „Strategia pentru reducerea pe termen lung a emisiilor de gaze cu efect de seră ale UE” (JO C 282, 20.8.2019, p. 51).

⁽⁹⁾ Propuse deja în avizul CESE pe tema „Construirea unei coaliții a societății civile și a autorităților de la nivel subnațional pentru a transpune în fapt angajamentele Acordului de la Paris” (JO C 389, 21.10.2016, p. 20).

⁽¹⁰⁾ <https://www.thersa.org/discover/publications-and-articles/rsa-blogs/2018/07/our-call-for-action-on-deliberative-democracy>

⁽¹¹⁾ <https://www.conventioncitoyennepourleclimat.fr/en>

4.1.3. În cele mai mari două orașe din Spania au fost instituite dialoguri cu cetățenii și forumuri locale pentru a promova o participare mai amplă a cetățenilor și a organizațiilor societății civile (OSC) la procesele decizionale privind elemente ale bugetului local și la dezbateri privind viitorul orașului.

4.1.4. Consiliul tineretului pentru domeniul climatic, din cadrul Ministerului Energiei, Aprovizionării și Climei din Danemarca, vizează crearea unei noi mentalități la nivelul politicii privind clima și transmite sugestii ministerului cu privire la viitoarele soluții în domeniul climei.

4.1.5. Orașul Gdańsk din Polonia a organizat trei adunări ale cetățenilor pe tema adaptării la fenomene meteorologice extreme, a reducerii poluării atmosferice și a îmbunătățirii participării cetățenești.

4.1.6. În Finlanda, primul grup de lucru al cetățenilor privind dezvoltarea durabilă a reunit aproximativ 500 de finlandezi, cu scopul de a evalua situația dezvoltării durabile. Rezultatele vor fi folosite pentru a promova activitatea desfășurată de guvernul și de Parlamentul finlandez în domeniul dezvoltării durabile.

4.1.7. În Italia, după COP 25, reprezentanții societății civile au formulat o propunere legislativă de instituire a unei adunări a cetățenilor după modelul celei din Franța. Un proces similar a fost lansat în Regatul Unit, prin inițiativa „Adunarea cetățenilor din Regatul Unit în domeniul climei: calea către zero emisii nete” (*Climate Assembly UK: the path to net zero*).

4.1.8. La Bologna, în Italia, municipalitatea a creat un „birou al imaginației civice”, în cadrul activității sale mai ample de reimplicare a cetățenilor. Au fost înființate șase „laboratoare”, care desfășoară în mod regulat evenimente vizionare, folosind *Open Space* și alte instrumente. Atunci când apar idei semnificative pentru proiecte, municipalitatea creează „pacturi” cu comunitatea pentru a se asigura că acestea devin realitate. În ultimii cinci ani au fost încheiate peste 500 de pacturi, de la amplasarea de noi bănci pe străzi până la proiecte mult mai mari și mai ambițioase. De asemenea, acesta este canalul prin intermediul căruia se organizează bugetarea participativă.

4.2. Numeroase alte inițiative plasate sub responsabilitatea comunităților mobilizează acțiunea locală pentru a crea un viitor mai durabil, cu succese remarcabile și inspiratoare. Amintim, printre altele, inițiativa „Cartiere durabile” din Bruxelles, Rețeaua de acțiune climatică a comunităților scoțiene, formată din aproximativ 120 de grupuri comunitare, Coopérnico, o cooperativă pentru energia din surse regenerabile (RESCoop) din Portugalia, Mișcarea pentru tranziție, care desfășoară demersuri de consolidare a rezilienței la nivel comunitar în peste 50 de țări, inspirând oamenii să își transforme modul de a gândi, de a acționa și de a trăi. Programul de acțiune „Comunități pentru viitor”, care va fi lansat în această vară, poate contribui la stabilirea cadrului instituțional pentru participarea publică.

4.3. La nivel european, implicarea structurată a societății civile este necesară și ar trebui prevăzut un mandat clar pentru participarea societății civile la dezvoltarea, punerea în aplicare și monitorizarea politicilor și a strategiilor care vizează realizarea neutralității climatice.

4.3.1. Platforma cu multiple părți interesate pentru obiectivele de dezvoltare durabilă a jucat un rol important, însă îi pot fi aduse îmbunătățiri în ceea ce privește dotarea cu resurse, frecvența întâlnirilor, responsabilitatea pentru stabilirea agendei, oportunitățile de extindere a dezbaterilor și implicarea și facilitarea unor consultări publice mai regulate, transparente și accesibile.

4.3.2. Platforma europeană a părților interesate privind economia circulară, coordonată în comun de CESE și de Comisie, oferă un spațiu în care o gamă largă de părți interesate pot face schimb de bune practici și de idei și pot crea rețele valoroase. Faptul că părțile interesate sunt cele care dețin platforma reprezintă principala diferență față de Platforma cu multiple părți interesate pentru ODD și constituie un model de bună practică.

4.4. Obiectivele de la Paris nu vor fi îndeplinite fără o implicare puternică a partenerilor sociali la toate nivelurile și, în special, în industriile și sectoarele care sunt puternic afectate de decarbonizare și digitalizare. Punerea în aplicare a Pilonului european al drepturilor sociale, în paralel cu EGD, oferă oportunitatea de a asigura o tranziție echitabilă, prin axarea pe obiectivul creării de locuri de muncă de calitate pentru toți. Dialogul social desfășurat de sindicate și angajatori este unul dintre cele mai bune prilejuri de a crește gradul de sensibilizare cu privire la criza climatică. Ei sunt principalii protagoniști ai strădaniei de a realiza transformarea echitabilă din punct de vedere social, productivă și comercială, pe care o aduce Pactul verde european. Aceste scenarii acoperă o paletă variată de posibilități, de la summiturile pentru dialog social la nivel european până la dialoguri transfrontaliere, esențiale pentru consolidarea integrării sociale europene, sau acorduri colective la nivel de sectoare ori întreprinderi. Implicarea lucrătorilor este parte integrantă a democrației la locul de muncă și oferă lucrătorilor oportunitatea de a juca un rol activ în luarea de decizii la locul de muncă, ceea ce poate contribui în mod pozitiv la acțiunile de combatere a schimbărilor climatice.

4.5. Comunitatea de cunoaștere și inovare (CCI) pentru climă a Institutului European de Inovare și Tehnologie (EIT) se axează pe proiectarea, executarea și conectarea experimentelor antreprenoriale și pe demonstrarea aprofundată a efectelor acestora asupra factorilor declanșatori ai schimbărilor sistemice. CCI pentru climă a EIT deține un portofoliu format din experimente axate pe generarea unor noi modalități de gândire, valorificând efectele exponențiale ale noilor tehnologii, rețele și forțe comunitare și propunându-și ca ritmul învățării să îl devanseze pe cel al schimbării ⁽¹²⁾.

5. Învățarea din răspunsurile oferite de întreprinderi

5.1. Inovarea se referă la parcurgerea, pe piață sau la nivelul populației, a unor pași suplimentari în dezvoltarea de noi servicii și produse care răspund unor nevoi nesatisfăcute sau rezolvă probleme ce nu existau în trecut. Inovarea tehnologică se axează pe aspectele tehnologice ale unui produs sau serviciu. Inovarea socială se referă la noi practici sociale care vizează satisfacerea nevoilor sociale mai bine decât soluțiile existente, de exemplu, prin condiții de muncă, educație, dezvoltare comunitară sau sănătate. Tehnologia digitală joacă un rol important în inovarea socială prin folosirea unor TIC precum rețelele online și alte instrumente digitale.

5.2. Procesul de inovare sistemică ar trebui să fie pus la dispoziția tuturor părților interesate la un cost accesibil, acestea trebuind să fie implicate în proiectarea în comun a unor soluții care să impulsioneze tranziția necesară spre durabilitate. Viabilitatea financiară este o cerință prealabilă obligatorie pentru coeziunea socială și pentru realizarea obiectivului de a nu lăsa pe nimeni în urmă în procesul de aplicare a Pactului verde european. Din acest motiv, aspectele schimbărilor sistemice cu caracteristici de bun public ar trebui să fie finanțate sau subvenționate din surse publice care să permită valorificarea în continuare a fondurilor private pentru investiții în vederea gestionării schimbărilor climatice.

5.3. Comunitățile care reușesc să genereze inovare la nivel sistemic sunt cele care excelează în înțelegerea problemei, în identificarea soluțiilor, în alocarea soluțiilor în funcție de nevoile și resursele specifice ale diferitelor locuri și contexte. Trebuie să abilităm comunitățile europene cu aceste competențe și să creăm mediile favorabile relevante pentru intensificarea acțiunilor din partea actorilor nestatali.

5.4. Sunt urgent necesare mecanisme inovatoare de finanțare, care să recunoască și să răspundă potențialului și provocărilor inovării sistemice plasate sub responsabilitatea comunităților, pentru a cărei instituire și susținere este nevoie de sprijin fundamental flexibil; de asemenea, proiectele de mai mare anvergură au nevoie de capital de risc pentru pornire, precum și de mentorat și asistență de specialitate. Pactul climatic ar putea crea un itinerar extrem de valoros, prin care inovatorii sociali să ofere feedback privind obstacolele economice și de politică ce îi blochează și îi defavorizează și care zădărnicesc adesea proiectele transformatoare extrem de necesare.

5.5. Răspunsurile întreprinderilor constituie un aspect foarte important, după cum arată exemplele de mai jos:

- corporațiile multinaționale producătoare de îmbrăcăminte care se aruncă după purtare promovează o linie de vânzare de îmbrăcăminte de ocazie ca strategie de reciclare;
- mentorat pentru marii producători de petrol și întreprinderile mari din domeniul asigurărilor, care vor trebui să își reorienteze activitatea.

5.6. Printre răspunsurile semnificative din partea sectorului financiar se numără următoarele:

- decizia fondurilor de investiții de a nu investi în proiecte care nu iau în calcul variabila climatică;
- Rețeaua pentru ecologizarea sistemului financiar, înființată de opt bănci centrale și autorități de supraveghere, pentru finanțare verde.

⁽¹²⁾ „Demonstrațiile aprofundate” ale CCI pentru climă a EIT reprezintă o „marjă de creștere” economică potențială, grație căreia cei mai ambițioși „deținători de provocări” din Europa își înțeleg „spațiul problematic”, iar „proiectanții” pot cartografia sistemul și pot crea un portofoliu de poziții de intervenție.

6. Schimbul de informații și sensibilizarea populației cu privire la acțiunile climatice

6.1. Este nevoie de dialoguri directe cu cetățenii, pentru a crește gradul de conștientizare de către aceștia a importanței tranziției spre societăți mai durabile și comunități locale mai robuste. Astfel de dialoguri au o valoare adăugată maximă atunci când sunt organizate la nivel local, regional sau național. Cu toate acestea, orientarea, coordonarea și sprijinul de la nivelul UE ar fi esențiale.

6.2. În primul rând, ar trebui ca fiecare țară să dezvolte un sistem de reglementare în domeniul mediului care să se bazeze pe condițiile și pe nevoile locale și care să fie adaptat la dezvoltarea durabilă a țării respective. Recunoașterea drepturilor naturii ar constitui un element important în acest sens ⁽¹³⁾.

6.3. Orice intervenție la nivelul UE ar trebui să fie elaborată împreună cu utilizatorii, învățând din abordarea participativă necesară la alte niveluri și, totodată, modelând-o și inspirând-o. Este nevoie de expertiză și de resurse pentru a sprijini proiectarea și facilitarea de spații colaborative inovatoare, construirea unui discurs convingător și utilizarea de tehnologii inovatoare. Capacitatea comunităților implicate de a deveni argumentatori cât mai buni posibil, dând viață cu adevărat viitorului transformat pe care îl promovează, analizând și ținând seama de nevoile și dorințele existente și capacitându-i pe oameni să acționeze este fundamentală pentru succesul Pactului climatic.

6.4. Un mediu colaborativ, care încurajează și sprijină acțiunile climatice, necesită o platformă online pentru schimbul de practici și de lecții învățate din proiecte și abordări. O astfel de platformă participativă ar putea facilita învățarea colegială și partajarea de recomandări între actori, ajutându-i pe aceștia să depășească obstacolele în materie de reglementare. Aceasta ar putea stimula educația și inovarea oferind cursuri online, seminare online și ateliere.

6.5. Recunoașterea și comunicarea credibilă a acțiunilor existente pot constitui stimulente solide pentru întreprinderea de acțiuni climatice. Finanțarea și alte resurse, sprijinul de specialitate și capacitatea de a contribui la elaborarea deciziilor ce afectează aceste activități vor permite aplicarea pe scară mai largă a abordărilor demonstrate.

6.6. Ambasadorii pentru acțiuni climatice ar putea avea misiunea de a facilita cooperarea între actori multipli, de a stabili priorități strategice/tematice, de a organiza evenimente și de a stimula noi acțiuni climatice.

6.7. Acești ambasadori pentru Pactul climatic ar putea îndeplini funcția de puncte focale pentru diferite sectoare ale economiei. Ar trebui desemnați, de asemenea, ambasadori specifici pentru tineret, pentru comunitățile locale, pentru orașe și regiuni. Ambasadorii de la nivelul UE ar avea alt rol decât ambasadorii de la nivel național/regional/local. Ar trebui asigurată coordonarea între diferitele niveluri.

6.8. Numirea membrilor CESE și ai CoR drept ambasadori la nivelul UE pentru circumscripțiile pe care le reprezintă ar valorifica rețelele extinse ale acestora de la nivelul societății civile și al autorităților locale și regionale și ar consolida cooperarea între organisme consultative și Comisie.

6.9. De exemplu, sindicatele și organizațiile de întreprinderi au o perspectivă concretă, de pe teren, și reprezintă în mod democratic lucrătorii din diferite sectoare. Acestea sunt esențiale pentru conceperea diferitelor măsuri astfel încât să fie satisfăcute nevoile lucrătorilor și ale întreprinderilor și să fie identificate provocările. Ambasadorii climatici de la diferite niveluri ale mediului sindical și antreprenorial ar putea valorifica punctele forte ale dialogului social, ar putea încuraja într-o manieră eficientă partajarea de informații și ar putea stimula acțiunile climatice. Această activitate necesită un mediu instituțional favorabil drepturilor la locul de muncă.

6.10. Transformarea digitală modifică organizarea și modelul de producție al societăților, iar numeroase IMM-uri întâmpină dificultăți din cauza deficiențelor grave în ceea ce privește digitalizarea. Numeroși lucrători sunt îngrijorați de impactul digitalizării asupra locurilor lor de muncă, deoarece aceasta ar putea conduce la creșterea șomajului și la accentuarea inegalităților.

⁽¹³⁾ Avizul CESE privind documentul de reflecție „Către o Europă durabilă până în 2030” (JO C 14, 15.1.2020, p. 95); Avizul CESE pe tema „Justiția climatică” (JO C 81, 2.3.2018, p. 22).

6.11. Pentru „a promova finanțarea și investițiile verzi și a asigura o tranziție justă” în Pactul verde european, Comisia a elaborat o taxonomie pentru stimularea investițiilor la nivelul a opt mari grupuri economice și a 70 de sectoare de activitate, care își vor transforma radical producția, precum și cantitatea și calitatea locurilor de muncă. În acest document, piatra de temelie a Planului de investiții pentru Pactul verde european, există o singură referire la drepturile de muncă prevăzute în standardele fundamentale ale OIM.

7. Crearea de spații reale și virtuale pentru dezbateri privind clima

7.1. Pactul climatic ar trebui să pună accentul pe consolidarea capacității persoanelor de a schimba sistemele, prin explorare, experimentare și demonstrație. Este nevoie de programe de educație și de formare care să acopere întregul spectru al societății civile, dar și alți actori nestatali. Este esențial să fie îmbunătățite cunoștințele și informațiile despre provocările climatice, prin acțiuni de aprofundare și de extindere și prin îmbunătățirea calității discuțiilor și a conversațiilor pe marginea acestei probleme între părțile interesate.

7.2. Pentru a structura și a gestiona provocările și a exploata oportunitățile de inovare și tranziție către durabilitate, va fi nevoie de instrumente pregătite pentru punerea în aplicare. Programul Orizont 2020 al CE a generat și a pilotat multe dintre aceste instrumente. În contextele multidisciplinare, abordarea ar trebui să constea în „învățarea la locul de muncă, prin aplicarea instrumentelor în situațiile specifice în care se află utilizatorii”.

7.3. Gestionarea părților interesate, perspectiva pe mai multe niveluri, vizionarismul și privirea în retrospectivă, precum și gestionarea nișelor vor fi esențiale pentru mobilizarea Pactului climatic. Această structură este menită să faciliteze procesul de soluționare a problemelor prin trasarea unui parcurs pentru inovarea sistemică în domeniul schimbărilor climatice și pentru punerea în aplicare a Pactului verde european.

7.4. Succesul Pactului climatic va fi definit parțial prin capacitatea antreprenoriatului și a întreprinderilor de a atrage finanțare prin granturi din surse publice, filantropice și private. Această finanțare ar trebui să își propună să combată eșecurile pieței care au provocat schimbările climatice, să determine schimbări radicale și să atingă o amploare semnificativă. Pentru a atrage miliarde de euro în sprijinul acțiunilor climatice inovatoare, pot fi folosite cadrul multilateral de finanțare al UE, dar și fonduri publice și private europene și internaționale orientate spre misiuni, capabile să genereze schimbări sistemice în domeniul combaterii schimbărilor climatice și al adaptării la acestea. Scopul general ar trebui să fie acela de a mobiliza resurse, experiență și capacități în slujba unor rezultate ferme în materie de reducere a emisiilor și de reziliență climatică sporită, care pot fi multiplicare pentru a accelera schimbarea și a insufla speranță. Pactul climatic ar trebui să salute implicarea sectorului financiar național și internațional, inclusiv a fondurilor multilaterale și private relevante. În plus, sistemul fiscal ar trebui să reflecte principiul de maximizare și susținere a economiei bunăstării.

7.5. Ar trebui avută în vedere, de asemenea, integrarea spațiilor fizice și virtuale pentru colaborarea în domeniul climatic în asociațiile existente ale societății civile, care ar interacționa prin intermediul Platformei părților interesate privind Pactul climatic european.

7.5.1. În domeniul muncii, ar fi oportună instituirea unor observatoare de previziune, analiză și interpretare a schimbărilor profesionale, organizaționale și tehnologice, care să acopere cele opt grupuri taxonomice, cu participarea sindicatelor, a angajatorilor și a administrațiilor, la nivel european și la nivelul statelor membre, cu sprijin semnificativ din partea Comisiei.

8. Consolidarea capacităților pentru facilitarea inițiativelor comunitare

8.1. Ar trebui definit în mod clar cadrul general, pentru a evita neconformitatea cu Pactul verde european.

8.2. Provocările generale identificate de majoritatea actorilor societății civile implicați în acțiuni climatice sunt lipsa accesului la finanțare, lipsa know-how-ului, lipsa personalului și lipsa recunoașterii⁽¹⁴⁾, precum și lipsa unui discurs consecvent din partea UE și a guvernelor naționale.

⁽¹⁴⁾ Studiu al CESE.

8.3. Mai multe părți interesate au arătat că complexitatea mediilor administrative și de reglementare reprezintă un obstacol în calea acțiunilor climatice. Organizațiile societății civile și organizațiile plasate sub responsabilitatea comunităților ar putea beneficia de pe urma eforturilor de consolidare a capacităților care le ajută să se orienteze în mediile administrative și de reglementare.

8.4. Furnizarea de sprijin material (asistență tehnică, consolidarea capacităților, finanțare etc.) și imaterial (recunoaștere, o mai bună vizibilitate etc.), precum și facilitarea colaborării în rețea și a legăturilor cu domenii de politică și procese specifice ar trebui să constituie elemente esențiale ale unei Platforme a părților interesate privind Pactul climatic european care vizează stimularea acțiunilor climatice pe teren.

8.5. Actorii nestatali se pot confrunta cu diverse provocări în accesarea finanțării pentru inițiativele lor în domeniul climatic, precum: cerințe prohibitive în ceea ce privește dimensiunea proiectului, reticența investitorilor privați de a finanța proiecte, procese și cerințe complicate pentru solicitarea și accesarea fondurilor⁽¹⁵⁾. Alte obstacole pot consta în: lipsa informării cu privire la opțiunile de finanțare în domeniul acțiunilor climatice, capacitatea administrativă și cunoștințele tehnice insuficiente pentru a reuși în atragerea finanțării, constrângeri bugetare și de reglementare, asigurarea bancabilității investițiilor potențiale, constrângeri de natură politică și dificultăți în îndeplinirea criteriilor de eligibilitate mult prea stricte pentru finanțarea din fonduri UE și fonduri internaționale⁽¹⁶⁾.

8.6. CESE a propus instituirea unui forum de finanțare a acțiunilor climatice, care să reunească părți interesate esențiale în vederea abordării principalelor probleme, a identificării obstacolelor, a proiectării de soluții și a identificării celor mai eficiente mecanisme pentru îmbunătățirea distribuției finanțării în conformitate cu principiul subsidiarității. În prezent, se desfășoară un studiu⁽¹⁷⁾ cu scopul de a propune un plan de acțiune și, în final, de a îmbunătăți accesul la finanțare al actorilor nestatali din domeniul climatic.

9. Către o platformă a părților interesate privind Pactul climatic european

9.1. Având în vedere experiențele pozitive înregistrate cu Platforma europeană a părților interesate privind economia circulară, CESE propune instituirea unei platforme similare a părților interesate privind Pactul climatic european.

9.2. La baza acestei platforme ar trebui să stea principiile incluziunii, transparenței, participării și responsabilizării autentice a actorilor locali în domeniul climei.

9.3. CESE a solicitat ca tranziția la o economie durabilă, neutră din punctul de vedere al emisiilor de dioxid de carbon și cu un consum eficient de resurse să fie justă și să nu lase în urmă nicio gospodărie, comunitate, regiune, sector sau minoritate⁽¹⁸⁾. Platforma părților interesate privind Pactul climatic european ar trebui să includă un observator al tranziției către neutralitatea climatică în măsură să monitorizeze punerea în aplicare a politicii în domeniul climei a UE la nivel național și regional și să colecteze date în vederea elaborării de politici la toate nivelurile.

9.4. CESE sprijină organizarea de adunări ale cetățenilor în statele membre, cu scopul de a informa, a inspira și a stimula înțelegerea și pentru a consilia toate nivelurile de guvernare cu privire la politicile climatice. Platforma părților interesate privind Pactul climatic european ar putea promova experiențele reușite înregistrate deja și ar putea disemina orientări și bune practici în țările, regiunile și orașele interesate să găzduiască adunări similare.

9.5. Platforma părților interesate privind Pactul climatic european ar putea fi însărcinată cu organizarea unei adunări a cetățenilor la nivelul UE, găzduită în comun de CESE, CoR și PE, cu sprijinul Comisiei.

9.6. Un element esențial al platformei ar fi un centru de consolidare a capacităților și de finanțare, care să furnizeze orientări, informații și educație privind politicile și strategiile în domeniul climei și, totodată, să faciliteze accesul la mijloacele de finanțare pentru proiectele de mici dimensiuni. Centrul UE, precum și centrele naționale ar putea fi instituite în cooperare cu autoritățile locale și regionale.

⁽¹⁵⁾ Avizul CESE pe tema „Facilitarea accesului actorilor nestatali la finanțarea combaterii schimbărilor climatice” (JO C 110, 22.3.2019, p. 14).

⁽¹⁶⁾ Rossi, L., Gancheva, M. și O'Brien, S., 2017.

⁽¹⁷⁾ Forumul de finanțare a acțiunilor climatice – modalități și prime sarcini, studiu realizat de Milieu Consulting SPRL pentru CESE.

⁽¹⁸⁾ Avizul CESE pe tema „Să nu lăsăm pe nimeni în urmă la punerea în aplicare a Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă” (JO C 47, 11.2.2020, p. 30).

9.7. Platforma online a părților interesate privind Pactul climatic european ar contribui la crearea de spații pentru partajarea de informații și cunoștințe, facilitarea colaborării în rețea și asumarea de angajamente.

9.8. Platforma părților interesate privind Pactul climatic european ar necesita instituirea unui grup de coordonare format din reprezentanți ai diferiților actori. În cadrul selecției membrilor grupului de coordonare se vor aplica criterii transparente și clare, pentru a asigura incluziunea și reprezentativitatea, menținând, totodată, guvernanța eficientă a structurii. Ar trebui să fie reprezentate următoarele părți interesate: instituțiile UE, societatea civilă, inclusiv mediul de afaceri, sindicatele, autoritățile locale și regionale, comunitatea științifică, comunitatea financiară și tineretul. Părților interesate din rândul instituțiilor și sectoarelor cu mai puține resurse ar trebui să li se pună la dispoziție resurse suficiente pentru a participa și a-și asuma un rol decizional.

Bruxelles, 16 iulie 2020.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER
